

О. Котуков

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО ТА ПУБЛІЧНО-ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРІВ

Розглянуто поняття “публічність”, “публічний простір”, “публічно-політичний простір”. Визначено ознаки публічного простору та публічної політики, якими в сучасних умовах є відкритість, максимальне вільне циркулювання інформації; забезпечення умов для участі громадян у публічно-політичному процесі, спрямованість на формулювання та реалізацію суспільних інтересів із метою досягнення спільного блага; плюралізм думок, слів і дій на основі існування і визнання певних спільних для усіх правил взаємодії.

Ключові слова: простір, поле, публічний простір, публічна політика, благо, інтереси, відкритість, комунікації, агенти, взаємодія.

Категорія “простір” є однією з найбільш вживаних у сучасній державно-управлінській науці. При цьому є відсутнім його єдине загально визнане трактування, що дозволяє використовувати цю категорію в різних ситуаціях, наділяючи ознаками простору як фізичні об’єкти, політичні та економічні союзи, так і відносини, комунікації тощо. Так, зокрема українськими науковцями активно використовуються поняття економічного, політичного, адміністративного, територіального, культурного, ресурсного, соціального, правового, освітнього, наукового, духовного та багатьох інших просторів. Водночас усе частіше у вітчизняній науковій літературі замість поняття “державний”, “державне” тощо починають користуватися поняттями “публічний”, “публічне” тощо. При цьому поняття “публічний простір” та “публічно-політичний простір” поки що не увійшли до наукового обігу. Зазначене актуалізує необхідність теоретичних досліджень сутності та особливостей публічного та публічно-політичного просторів.

Серед українських фахівців у сфері державного управління, які досліджували різні просторові форми, потрібно виділити роботи таких дослідників, як В. Бакуменко, М. Білинська, В. Бодров, В. Гошовська, В. Дзюндзюк, В. Князев, В. Корженко, О. Лазор, В. Мамонова, А. Михненко, П. Надолішній, О. Коротич, Т. Пахомова, Я. Радиш, І. Розпутенко, В. Скуратівський, Ю. Сурмін, О. Сушинський, С. Телешун та інші. Водночас у вітчизняній державноуправлінській літературі ще не сформовано цілісного підходу щодо сутності публічного та публічно-політичного просторів, хоча західноєвропейська наукова думка активно досліджує ці просторові форми протягом кількох останніх десятиріч.

Мета статті – дати визначення поняттю “публічний простір”, установити особливості публічно-політичного простору як об’єкта науки державного управління.

Філософсько-методологічні підходи до дослідження простору було закладено у фундаментальних працях Р. Декарта, І. Ньютона, Д. Юма, Г. Гегеля, Г. Лейбніца та інших видатних науковців Нового часу. Велику роль у становленні сучасної теорії простору відіграли ідеї природознавців, фізиків і математиків, зокрема А. Енштейна, М. Лобачевського, Р. Римана, К. Гаусса та інших. Їх праці значно просунули людське

пізнання щодо об'єктивного уявлення, поєднання і взаємозалежності категорій “простору” і “часу”. Трансформації уявлень щодо простору, які відбувалися у ХХ – ХХІ ст., присвячено праці таких зарубіжних дослідників, як І. Валлерстайн, М. Кастельс, П. Кеннеді, М. Маклюен, Х. Маккіндер, Д. Маршалл, Д. Мідоуз, А. Печчеї, Й. Рандерс, Ф. Ратцель, Е. Тоффлер, К. Хаусхофер, Ф. Фукуяма, К. Ясперс.

До того ж, потрібно відзначити, що вже античні мислителі проявляли великий інтерес до того, що в ХХ – ХХІ ст. позначили терміном “публічний простір”. Перші чіткі згадки публічного простору життєдіяльності людини як феномена, містять твори Платона [1] і Аристотеля [2].

Категорію “простір”, зокрема Аристотель, пов'язував із категорією “місце” і рухом тіл, при цьому визнаючи його об'єктивне існування. Під публічним він розумів простір, розташований між людьми та водночас такий, що розташовує їх один по відношенню до іншого [3]. Публічний простір Аристотель порівнював з ареною, на якій виступають індивіди, презентуючи себе один одному. У творах Аристотеля публічний простір часто ототожнюється з полісом, політичною сферою, в якій вільні громадяни збираються разом для колективного прийняття рішень. Загалом багато античних авторів, зокрема і Платон, пов'язували публічний простір із політикою. Громадянин, на їх думку, лише завдяки публічній сфері може відчутися членом певної спільноти. Таким чином, політика мала місце там, де люди спілкувалися між собою, тобто тільки там, де існує публічний простір.

У сучасній науці поняття “публічний простір” активно було використано в роботах Х. Арндт (1906 – 1975 рр.), яка побудувала свою теорію простору на протиставленні індивідуального й публічного. Загалом, Х. Арндт, виводячи простір публічного із традицій Стародавньої Греції, відносила до непублічного, приватного все, що входило до сфери економіки, власності, до публічного – усе існуюче в галузі політики як сфері пред'явлення себе і сфері здійснення влади.

В її уявленнях простір приватного та публічного існував завжди, будучи обов'язковим для людської діяльності і людських дій. Дію, на її думку, не можна представити поза межами людського суспільства, тому що “тільки дія, вчинок є винятковою привілеєю людини; ні звір, ні тварина не можуть діяти; і дія в якості діяльності не може взагалі рушити з місця без постійної присутності сучасників” [4].

І все ж, за Х. Арндт, уже у греків публічність головним чином була можливістю виділити себе як окреме, унікальне, і отримати такий статус – індивідуального, а не колективного нерозрізненого існування. “Поліс, а отже саме публічний простір, був місцем найсильніших і найзапекліших суперечок, в якому кожен повинен був переконливо відрізнити себе від усіх інших видатним діянням, словом і досягненням, довівши, що саме він один з кращих. Іншими словами, відкритий, публічний простір був відведений саме для безпосереднього прояву індивідуальності; це було єдине місце, де кожен повинен був показати, чим він вибивається з посередності” [5]. Важливо, що, на думку Х. Арндт, простір непублічного не передбачає можливості виділитися, пред'явити свою унікальність.

Підставою своєї концепції публічного простору Х. Арндт уважала взаємини слова (мови) і дії. Для неї мова і дія – діяльності, в яких людина проявляє власну унікальність. “Говорячи і діючи, люди активно відрізняють себе один від одного замість того, щоб просто бути різними; вони модуси, в яких розкриває себе сама людяність. Це активне вступання в публічність...” [6]. При цьому для дослідниці цей прояв унікальності пов'язується одночасно із вчинком, відповідальністю та починанням нового (ініціативою).

Мова, на думку Х. Арендт, потрібна дії (вчинку, новому) не стільки для пояснення, скільки для відповіді на запитання, хто ти [7]. Таким чином, Х. Арендт визначає публічний простір як середовище, що є умовою для громадського та людського розвитку. Тільки те, що потрапляє в публічний простір, має можливості розвитку; те ж, що виходить із публічного простору в тінь індивідуального, розвиватися перестає. Як приклад науковець наводить працю. Коли в Новий час праця увійшла до простору публічного – це позитивно позначилося на її розвитку (поділі праці, диверсифікації виробництва, технологіях, інноваціях тощо). І, навпаки, індивідуальний учинок, який “пішов” до сфери приватного, явно програв у якості [8].

Публічність, як зазначає Х. Арендт, вказує нам на три пов’язаних, але все ж таки нетотожних феномена. Перший – феномен створення спільної реальності (або дійсності – ці поняття дослідниця не розрізняє) світу активними індивідами. Другий – відкритість публічного простору. Світ, за словами Х. Арендт, набуває реальності через публічність. Публічність означає, “по-перше, що все є для будь-кого видно і гласно, так що його супроводжує максимальна відкритість” [9]. Третій феномен публічного простору полягає в тому, що він задає нам “спільні правила взаємодії та визначає наші позиції в ньому” [10]. “Публічний простір збирає людей і одночасно перешкоджає тому, щоб ми так би мовити спотикалися один об одного” [11].

І тут теоретичні конструкції Х. Арендт перетинаються з прикладними технологіями визначення позицій і позиціонування у сфері маркетингових комунікацій низки авторів, наприклад відомих маркетологів Е. Райса і Дж. Трауга [5]. Х. Арендт також виділяє ще одну базову характеристику: людина входить до публічного простору не стільки для повідомлення про себе, скільки для того, щоб вступити у взаємодію з іншими (тут ми можемо знайти аналогії з мережевими спільнотами, про які пише М. Кастельс (народу 1942 р.), в яких “Я” починає відігравати допоміжну роль по відношенню до спільних дій цього “Я” з іншими [12]).

Це важливе зауваження з приводу можливості як зв’язування, так і поділу позицій у спільній реальності. Хоча спільний світ представляє спільне для всіх місце зібрання, проте всі займають тут різні позиції та місце розташування одного так само не може збігтися з місцем розташування іншого як і місце розташування двох предметів [13]. Як стверджує Х. Арендт, єдність публічного простору – це не стільки єдність уявлень, скільки єдність відносин, можливість яких якраз і задається різницею уявлень, зокрема і на один і той же об’єкт.

Схожою є думка щодо феномена публічності і Н. Лумана (1927 – 1998 рр.), коли він говорить про те, що тільки для дуже простих спільнот достатньо, щоб єдність світу (і наступна керованість) забезпечувалася спільною “конструкцією реальності”. З ускладненнями суспільств ускладнюється і диференціюється те, що утворює спільний світ [14]. Для світу з публічним простором, стверджує Х. Арендт, така єдність конструкції є згубною: “спільний мир зникає, коли його бачать уже тільки в одному аспекті” [15]. Тобто публічний простір вимагає наявності плюралізму думок, слів і дій на основі існування і визнання певних спільних для всіх правил.

Отже, для Х. Арендт основою формування публічного простору є слова (мова) і дії. На її думку, формування публічного простору є обов’язковим наслідком людських дій. Адже така дія можлива лише “в присутності сучасників”. Агент публічного простору є потрібним: людина, його дія, його мова. При цьому агент входить до публічного простору не для повідомлення про себе, а для того, щоб вступити у взаємодію з іншими.

Водночас публічний простір, за Х. Арендт, – це не тільки буття сьогодення, а й минулого і майбутнього. У публічності закладено можливість відтворення світу, його продовження і його історії, оскільки публічність – це відкритість не тільки в актуальному часі, але й різних часів. “Світ, в якому має бути місце для публічності, не може бути заснований тільки для одного покоління і плануватися тільки для тих, хто живуть сьогодні; він повинен перевершувати довготу життя смертних людей. Спільність світу лежить поза нас самих, ми вступаємо в нього, коли народжуємося і залишаємо його, коли вмираємо. Воно перевершує тривалість нашого життя в минуле, так само як і в майбутнє. Він тут був раніше, ніж були ми, і переживе наше коротке перебування в ньому. Світ ми маємо спільно не тільки з тими, хто з нами живе, але також і з тими, хто був до нас, і з тими, хто прийде після нас”, – зазначає Х. Арендт [16].

При цьому саме публічність і відкритість публічного простору для Х. Арендт створює можливості для відтворення світу, які існують в європейській культурі. “Але такий світ здатний пережити відхід поколінь у ньому тільки в тій мірі, в якій він публічно відкритий. У сутності публічного закладено те, що воно здатне увібрати в себе, зберегти крізь століття і зберегти те, що смертні хочуть врятувати від природної загибелі часів” [17].

Іншими словами, публічний простір утворюється як для прояву індивідуальності; де кожен повинен уміти показати, чим він відрізняється від інших, так і для відтворення спільності: традицій, культури тощо.

Наступником Х. Арендт щодо дослідження публічного простору став відомий німецький соціолог і філософ Ю. Габермас. Він зазначає, що публічний простір “створений приватними індивідами, які збираються разом як громадськість і артикулюють проблеми суспільства” [18]. За допомогою зборів і діалогу публічний простір, на його думку, виробляє думки і установки, які дозволяють підтвердити або заперечити обраний шлях вирішення соціальних проблем, а отже, вести справи держави. В ідеальному сенсі публічний простір – це джерело громадської думки, необхідне для “легітимації влади в будь-якій функціонуючій демократії” [19].

У центр своєї уваги Ю. Габермас ставить здатність людей формувати політичну спільноту або політичну публіку, брати участь в обговоренні значущих для суспільства проблем. Публічний простір ним розуміється як особливе комунікативне середовище, де “народжується” громадська думка, яка виконує функцію критики і контролю щодо держави.

У публічному просторі науковець виділяє “сильну” і “слабку” публіку. Для нього публіка – це люди, які взаємодіють між собою завдяки формуванню масової комунікації. “Сильна” публіка – інституціональна, організована, формальна, наділена прерогативами прийняття та досягнення рішень. “Слабка” – неформальна, неорганізована, відкрита, спонтанна.

Таким чином Ю. Габермас пов’язав поняття публічної політики не з державою, як це було в античній моделі, а із соціальною сферою і феноменом громадської думки. До простору публічної політики, на думку філософа, входять індивіди, які не залучені безпосередньо до виконання владних функцій. Навіть парламентські обговорення стають частиною цієї сфери не через свою “публічність”, а оскільки пов’язані із “суспільством приватних, мислячих індивідів, сукупність яких і є ця сфера” [20].

У той же час Ю. Габермас зазначає, що публічний простір народжується з життєвого світу як “резервуара простих взаємодій” [21]. Подібно життєвому світу

загалом, публічний простір відтворюється через комунікативну дію, для якої достатньо володіння рідною мовою.

Потрібно підкреслити, що, згідно з думкою Ю. Габермаса, публічний простір формується за трьох умов. По-перше, учасники комунікативної дії повинні бути рівні і вільні від будь-яких зовнішніх примусів, як-то: маніпуляцій, політичного шантажу тощо. По-друге, публічна дискусія повинна відбуватися з приводу проблеми, загальнозначущої для всіх учасників дебатів. По-третє, для вільної комунікації не може бути ніяких заборон на обмеження дискурсу, і, більше того, кожен з учасників дискусії володіє рівною можливістю і правом поновлення обговорення.

Отже, і для Х. Арендт, і для Ю. Габермаса, публічне представляється як простір зустрічей вільних громадян і вироблення ними – на основі вільної та певним чином організованої комунікації – точки (точок) зору на деякі спільні питання життя суспільства, які не стосуються їх приватних інтересів.

Другий поширений у сучасній науковій літературі підхід до розуміння публічного простору розглядає публічність як “соціабельність” (“sociability”) – здатність до здійснення соціальної взаємодії, соціального життя. Ця традиція розуміє публічну сферу як простір, де мають місце “чисельні незаплановані взаємодії”, де незнайомі люди можуть зустрічатися і комунікувати [22]. Цей підхід пов’язують з ім’ям Р. Сеннета (народ. у 1943 р.), а він сам посилається на драматургічний підхід Е. Гофмана (1922 – 1982 рр.) як на джерело власного розуміння публічності [23].

При цьому якщо перший з цих підходів більшою мірою пов’язує публічну сферу з політикою і виробленням політичних рішень; то другий скоріше акцентує на спроможності і способах вільної взаємодії між незнайомими людьми. Для кожного з цих підходів до розуміння публічності характерні свої просторові кореляції. Перший підхід меншою мірою цікавиться фізичним простором. Так, зокрема, для Ю. Габермаса важливий будь-який простір, де можуть мати місце публічні дебати. Скажімо, медіапростір є для нього очевидним публічним простором. В якості такого простору Ю. Габермас розглядає, наприклад, і чайні будинки в європейських містах XVIII і XIX ст., де проходили публічні дебати, а вільні громадяни-буржуа формували своє ставлення до суспільних питань [24]. Для Х. Арендт ідеальним публічним простором є римський форум, тобто міські майдани, де збиралися громадяни для обговорення суспільних питань, філософствування, дискусій і пред’явлення себе іншим громадянам. Підхід Р. Сеннета стосується переважно міського способу життя, тому що саме в місті громадяни можуть зустрічати незнайомих людей і взаємодіяти з ними. Говорячи про публічний простір у рамках цього підходу, зазвичай маються на увазі площі, парки, вулиці тощо. Проте, як зазначає сам Р. Сеннет, форма тут вторинна, оскільки найважливіша характеристика міського публічного простору – це те, що в ньому відбувається (комунікації).

Таким чином, можна зазначити, що обидва підходи об’єднує низка спільних рис у розумінні того, що таке публічний простір. Їх узагальнення дозволило Ш. Зукін сформулювати основні критерії публічного простору. На її думку, він характеризується таким: громадським (суспільним) управлінням; вільним доступом для всіх, а також тим, що в його рамках безліч людей спрямовують свої зусилля на досягнення громадських (неприватних) цілей [25].

Таке розуміння публічного простору імпліцитно має на увазі ще два моменти: по-перше, принципове визначення публічного саме через протиставлення приватному (на рівні представлення інтересів, володіння і управління простором тощо), і по-друге,

важливість наявності в публічному просторі можливості для комунікації між присутніми і самої комунікації.

Ще один підхід до розуміння публічного простору був запропонований П. Бурдьє (1930 – 2002 рр.). Його концепція відображає функціональний розподіл публічного простору на відносно замкнуті сфери – поля: економічне, політичне, культурне тощо, у кожному з яких існують свої правила комунікації між суб'єктами взаємодії [26].

П. Бурдьє визначає поле як специфічну систему зв'язків між різними позиціями, які перебувають у певних взаєминах, які багато в чому визначаються умовами взаємодії [27]. І попри існування безлічі полів, вони тим не менш, є подібними за структурою та властивостями. “Поле політики, поле філософії чи релігії, – стверджує П. Бурдьє, мають інваріантні закони функціонування. Кожен раз, коли ми досліджуємо нове поле, ... ми відкриваємо специфічні особливості, властиві кожному окремому полю, і одночасно накопичуємо знання про універсальні механізми полів, які специфікуються залежно від вторинних змінних ознак”. Фактично для П. Бурдьє поле є місцем знаходження і виразу структури простору, тут структура реалізується і може бути зафіксована.

Згідно з концепцією науковця, виділимо такі характеристики поля:

- автономізація, тобто відносна незалежність від зовнішніх умов;
- наявність специфічних практик, які незалежні від практик, властивим інших полях;
- боротьба за внутрішнє структурування поля через визначення позицій агентів;
- здатність до рефракції, тобто спроможності переробляти всі зовнішні впливи відповідно до специфіки поля.

Однак якщо ці характеристики розглядати не тільки як властивості, але як якісь рухливі позиції – дії та взаємодії, то поля стають місцем циркулювання сил. А точніше поле представляє собою сукупність об'єктивних відносин сил, які нав'язуються кожному агенту, так само як і їх взаємодії. Влада при цьому набуває не стільки політичного сенсу, скільки визначає можливість одних агентів впливати на інших поза їхньою волею.

Тобто, з одного боку, поле – це місце і спосіб реалізації певної соціальної гри, яка формує простір можливостей для агентів. З іншого – агенти вибудовують структуру поля пропорційно своїй позиції, яка залежить від обсягу їх капіталів і специфіки взаємин [28]. Таким чином, поле становить порівняно незалежний і цілісний ансамбль відносин, який не має загальної підстави з іншими полями, але здатний за певних умов з ними перетинатися.

У структурі поля необхідно розрізняти такі основні компоненти:

- ресурси, які через розподіл обмежених можливостей визначають позицію агентів у поле; з наявністю або відсутністю ресурсів тісно пов'язаний ефект влади, характер якої визначається специфікою поля;
- програма життєдіяльності (габітус), до якої належать цінності та норми поведінки, що забороняють або пропонують певну схему дій;
- засоби комунікації, які багато в чому забезпечують цілісність поля.

Таким чином, згідно з П. Бурдьє, публічний простір є неоднорідним (у ньому існує багато полів, у кожному є значущими свої ресурси, діють свої правила поведінки і способи комунікації). Поле публічної політики є одним із таких полів. Це поле конкурентної боротьби за право формувати картину дійсності, визначати ступінь актуальності тих чи інших проблем, а також говорити від імені інших агентів. Отже, якщо йдеться про публічне управління та публічну політику, краще вживати терміни “публічно-

управлінський” та “публічно-політичний” простір, адже “публічний простір” є більш широким поняттям.

Підхід до публічної політики, заснований на теорії поля П. Бурдьє, привертає увагу до того факту, що в публічній політиці важливі не тільки агенти та особливості їх комунікації, а й ті умови, в яких вони взаємодіють, ті ресурси, які вони використовують. І якщо проаналізувати взаємодію основних агентів публічної політики, то можна помітити, що їх поведінку не можна пояснити тільки набором їх характеристик або одним з елементів публічної політики. Під час взаємодії публічно-політичний простір набуває нової якості, яка відсутня в окремих її елементах. Цей простір є причиною певної поведінки агентів, своєю чергою практики агентів формують поле публічної політики.

Особливості такого підходу полягають у тому, що пріоритет віддається комплексному вивченню практик агентів публічної політики. Акцент робиться не тільки на ефективності функціональної взаємодії агентів – основна увага приділяється умовам та можливості існування тих чи інших агентів і їх практик у полі публічної політики. Своєю чергою, вивчення співвідношень умов і внутрішніх характеристик агента дає можливість зрозуміти закони ефективності функціонування його практик.

Використання категорії поля також передбачає акцент на суб’єктивних факторах публічної політики і їх об’єктивних наслідках. Із цього методологічного принципу формуються і відповідні стратегії наукового аналізу: рух від аналізу різних параметрів простору до аналізу діючих у ньому агентів. При цьому практики агентів виконують роль сполучного елемента між агентом і полем.

Висновки

Публічний простір можна представити як відкриту багатошарову та багатовимірну сферу, в якій відбувається комунікація між різними індивідами з приводу ведення спільних (суспільних) справ. Ураховуючи його специфіку, можна зазначити, що це не тільки простір одного покоління, в ньому закладено традиції попередніх поколінь і він сприяє передачі накопиченого досвіду та традицій іншим. У структурі публічного простору особливе місце займає публічно-політичне поле, в якому відбувається боротьба за право формувати картину дійсності, визначати ступінь актуальності тих чи інших проблем, а також говорити від імені інших агентів.

У сучасному демократичному суспільстві ознаками такого простору є:

- постійний комунікативний процес, оскільки публічна політика, на якому б рівні розвитку вона не знаходилась у тій чи іншій країні, завжди передбачає взаємодію;
- відкритість, яка означає доступність публічно-політичного простору для певного кола суб’єктів (суспільних інститутів, громадян, ЗМІ, держави тощо);
- максимальне вільне циркулювання інформації;
- забезпечення умов для участі громадян у політичному процесі, зокрема через створення дискусійних майданчиків і формування громадської думки;
- змістовна спрямованість на формулювання та реалізацію суспільних інтересів із метою досягнення спільного (суспільного) блага;
- плюралізм думок, слів і дій на основі існування і визнання певних спільних для усіх правил взаємодії.

Можливості формування сучасного публічно-політичного простору в Україні стануть предметом подальших досліджень.

Література

1. Платон. Диалоги [Текст] / Платон. — М. : Мысль, 1986. — 607 с.
2. Аристотель. Политика. Афинская полития [Текст] / Аристотель. — М. : Мысль, 1997. — 466 с.
3. Там же. — 466 с.
4. Арендт Х. Vita activa, или О деятельной жизни [Текст] / Х. Арендт ; пер. с нем. и англ. В. В. Бибикина ; под ред. Д. М. Носова. — СПб. : Алетей, 2000. — 437 с.
5. Там же. — 437 с.
6. Arendt H. The human condition [Text] / H. Arendt. — Chicago : University of Chicago Press, 1958. — 370 p.
7. Ibid. — 370 p.
8. Арендт Х. Vita activa, или О деятельной жизни... — 437 с.
9. Там же. — 437 с.
10. Там же. — 437 с.
11. Там же. — 437 с.
12. Кастельс М. Становление общества сетевых структур / М. Кастельс // Новая постиндустриальная волна на Западе [Текст] : антология / под ред. В. Л. Иноземцева. — М. : Academia, 1999. — 640 с.
13. Арендт Х. Vita activa, или О деятельной жизни... — 437 с.
14. Луман Н. Социальные системы. Очерк общей теории [Текст] / Н. Луман ; пер. с нем. И. Д. Газиева ; под ред. Н. А. Головина. — СПб. : Наука, 2007. — 648 с.
15. Арендт Х. Vita activa, или О деятельной жизни... — 437 с.
16. Там же. — 437 с.
17. Там же. — 437 с.
18. Habermas J. The structural transformation of the public sphere / J. Habermas // An inquiry into a category of bourgeois society [Text]. — Cambridge : The MIT Press, 1989. — 326 p.
19. Ibid. — 326 p.
20. Ibid. — 326 p.
21. Ibid. — 326 p.
22. Sennett R. The public realm / R. Sennett G. Bridge, S. Watson (eds.) // The blackwell city reader [Text]. — London : Blackwell Publishers, 2010. — P. 261—272.
23. Гофман Э. Ритуал взаимодействия: очерки поведения лицом к лицу [Текст] / Э. Гофман ; пер. с англ. С. С. Степанов, Л. В. Трубицына ; под ред. Н. Н. Богомоловой и Д. А. Леонтьева. — М. : Смысл, 2009. — 319 с.
24. Habermas J. The structural transformation of the public sphere... — 326 p.
25. Zukin S. The cultures of cities [Text] / S. Zukin. — Oxford : Blackwell Publishing, 1995. — 322 p.
26. Бурдьё П. Социология политики [Текст] / П. Бурдьё. — М. : Socio-Logos, 1993. — 336 с.
27. Бурдьё П. Некоторые свойства полей [Электронный ресурс] / П. Бурдьё. — Режим доступа : <http://bourdieu.name/content/nekotorye-svoystva-polej>.
28. Социоанализ Пьера Бурдьё // Альманах Российско-французского центра социологии и философии Института социологии Российской Академии наук [Текст]. — М. : Ин-т экспериментальной социологии ; СПб. : Алетей, 2001. — 228 с.

O. Kotukov

**THEORETICAL BASIS FOR THE FORMATION
OF PUBLIC AND PUBLIC POLITICAL SPACES**

The concepts of “publicity”, “public space” and “public political space” are considered. The following features of public space and public policy under modern conditions are determined: openness, maximum free circulation of information; creation of conditions for participation of citizens in the public policy process, focusing on the formulation and implementation of public interests in order to achieve the common good; pluralism of ideas, words and actions on the basis of existence and recognition of certain common rules for all interactions.

Key words: space, field, public space, public policy, good, interests, openness, communications, agents, interaction.